Repertoarundersøkelsen 2015-2019

Hovedfunn

Norsk Komponistforening 2019

KOMPONIST FORENINGEN

FORORD

Musikkinstitusjonene er i Norge blant de som forvalter størst andel av offentlige tilskudd i kulturfeltet. Med disse midlene følger både muligheter og ansvar. Drøftinger av hvordan institusjonene kan og bør følge sitt oppdrag er del av en god kulturpolitikk.

Innholdet institusjonene arbeider med, *hva* de velger å sette på sitt program, påvirker både komponister, musikere og publikum. Å tilby et relevant program handler både om å sikre en kulturarv og tradisjon og det handler om å bidra til nyskaping og vedlikehold av det økosystemet et levende musikkfelt er. Særlig det siste er en sentral oppgave for institusjonene, og deres prioriteringer påvirker kunstnerøkonomien. Direkte, gjennom oppdragene som gis og økonomien som skapes i forbindelse med dette, indirekte gjennom de politiske prioriteringene mellom ulike områder i de offentlige kulturbudsjettene. Dersom andelen musikk av levende komponister er lav i institusjonene, og store andeler av det statlige kulturbudsjettet samtidig går til institusjonene, svekkes kunstnerøkonomien dobbelt: først gjennom at det skapes lite inntektsgivende arbeid for dem i institusjonene, og deretter ved at prioritering av institusjonene i offentlige budsjetter ofte kommer foran tiltak som understøtter kunstnerøkonomien direkte, slik som kunstnerstipender og det frie musikkfeltet gjennom Norsk Kulturfond.

Kjønnsbalansen har også vært et mye diskutert tema de siste årene i norsk musikkliv. Vi har derfor sett på noen av aspekter ved dette i denne undersøkelsen. Slipper kvinnelige komponister til i institusjonene, bestilles det verk av kvinner, og er der forskjeller i kjønnsbalanse mellom institusjonene og det frie feltet? Hva svaret på disse spørsmålene er kan også si noe om hvilke kulturpolitiske prioriteringer vi som samfunn har gjort, og om resultatene står i forhold til våre målsettinger om et inkluderende og mangfoldig musikkliv, hvor alle gis like muligheter til deltakelse.

Målet med arbeidet vi nå presenterer er ikke å ta endelig stilling til alle disse problemstillingene. Ved å vise frem hva som rent faktisk tas i bruk av musikk i norske institusjoner og det frie feltet ønsker vi snarere å skape et solid grunnlag for en diskusjon vi mener er nødvendig, og som bør skje kontinuerlig i tråd med utviklingen i musikkfeltet og i samfunnet.

Undersøkelsen omfatter programmene i 13 ensembler, 7 orkestre og 6 mindre ensembler, i sesongene 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019, hvor det totalt har blitt fremført 152 847 minutter musikk[1]. Vi mener dette er et godt utgangspunkt for å kunne si noe om tendensene i det kunstmusikalske feltet i Norge.

Jørgen Karlstrøm, styreleder i Norsk Komponistforening

[1] Vi tar forbehold om trykkfeil og om at eventuelle feilkilder i materialet kan ha gitt unøyaktige resultater. Alle involverte ensembler og orkestre har blitt forelagt vårt materiale i forkant av publisering. Dersom du oppdager feil eller unøyaktigheter i analysen eller materialet for øvrig, ber vi om at dette rapporteres til komponist@komponist.no slik at vi kan rette dette opp på nett og i fremtidige trykksaker.

NKFs REPERTOARUNDERSØKELSE 2019
– generelt om innsamlingen av informasjon og metodikk

Datamaterialet til Norsk Komponistforenings repertoarundersøkelse ble hovedsakelig samlet inn høsten 2018 og våren 2019. Oversikter over fremførte verk ble samlet og registrert av Ørjan Matre, mens resten av informasjonen (komposisjonsår, durata etc.) ble samlet inn av en arbeidsgruppe bestående av Øyvind Torvund, Craig Farr, Tord Kalvenes i tillegg til Matre.

Alle norske profesjonelle orkestre samt en god del mindre ensembler og vokalgrupper ble spurt om å bidra med informasjon til undersøkelsen. De aller fleste svarte positivt på forespørselen. I noen tilfeller tok det tid å få kontakt med de riktige personene, men når denne kontakten først var etablert, var både orkestrene og ensemblene stort sett behjelpelige og velvillige til å gi oss informasjon. Enkelte ensembler som først var tenkt på som deltakende i undersøkelsen ble imidlertid utelatt, enten fordi de ikke svarte, til tross for flere forsøk på å oppnå kontakt, eller fordi datagrunnlaget vi ble tilsendt var for mangelfullt.[2]

Sesongene 2015/16, 2016/17, 2017/18 og 2018/19 ble registrert. En sesong løper fra 1. august til 31. juli påfølgende år.

Informasjon om *hvilke verk* som ble spilt ble hentet fra forskjellige kilder:

- Programbøker
- Nettsider
- Kjøreplaner
- Repertoarlister
- Årsberetninger
- Lister mottatt direkte fra orkestrene/ensemblene
- TONO-rapporter

Det er flere grunner til at vi valgte flere kilder til informasjon. Ikke alle ensembler har komplette programbøker, og ikke alle programbøker inneholder komplett informasjon om hva som ble spilt. For eksempel forekommer det at konserter (f.eks. skole- og familiekonserter) ikke figurerer i programbøkene. I de fleste tilfellene har det lykkes oss å fange opp også disse konsertene, ved å studere kjøreplaner og repertoarlister.

Registreringen av informasjon startet våren 2018. I de tilfeller der konsertprogrammene var tilgjengelige i form av programbøker og nettsider, begynte vi å registrere før ensemblene/orkestrene hadde sendt oss eget materiale. Når orkestrene/ensemblene så sendte oss data, ble dette lagt inn. I mange tilfeller hadde vi informasjon om at det hadde vært holdt en konsert (for eksempel fra nettsider eller i programbøker), men ikke fullstendig oversikt over hva som ble spilt. Det kunne for eksempel stå «Dataspillmusikk», «Konsert med Bjørn Eidsvåg» eller «Klassiske Operasvisker» uten at det ble spesifisert hva som ble fremført. Den manglende informasjonen ble registrert i et eget regneark, dette ble sendt til orkestrene/ensemblene med ønske om utfyllende informasjon. I de aller fleste tilfeller lyktes vi å få informasjonen vi etterspurte.

[2] Aktørene som ble spurt, men som ikke endte opp i statistikken er Nordic Voices, Edvard Grieg Kor og Det Norske Blåseensemble. Nordic Voices og Det Norske Blåseensemble fordi det ikke fantes oversikt over når og hvor mange ganger de enkelte verkene i oversikten vi fikk faktisk ble fremført. Edvard Grieg Kor på grunn av manglende respons. Opprinnelig ønsket vi oss flere svar fra vokalfeltet, men lyktes ikke helt med dette. Solistkoret har gitt oss grundige svar, men i fremtidige undersøkelser kan det være verdt å gå nærmere inn på aktørene i vokalfeltet.

I utgangspunktet registrerte vi verktittel, komponist, komponistens kjønn og nasjonalitet, komposisjonsår, durata samt oversikt over eventuelle urfremførelser. I ettertid ble det også lagt inn informasjon om komponistens fødselsår (for nålevende komponister), en forsøksvis differensiering mellom om verket var et originalverk eller et verk i arrangement, informasjon om hvorvidt konserten ble holdt i Norge eller utenlands, og informasjon om hvilken type konsert det var (konsert med full besetning, kammerkonsert, familiekonsert, opera/ballett etc.)

Storparten av datamaterialet vi beskriver i avsnittet ovenfor er hentet fra internett, men også fra programbøker og lister sendt oss fra orkestrene/ensemblene. Informasjonen er blant annet hentet fra:

- Allmusic.com
- Wikipedia
- IMSLP
- Ulike musikkforlags hjemmesider
- Komponistenes hjemmesider
- Youtube
- Spotify/Tidal o.l
- Soundcloud
- NRK Radio
- TONOs verkregister

I enkelte tilfeller, der komponisten er nålevende, og informasjonen har vært vanskelig tilgjengelig, har vi også tatt direkte kontakt med komponisten av verket.

I registreringen av materialet har vi gjort noen metodiske valg. I de tilfellene orkestrene har hatt konserter med pop-artister o.l. har vi tatt utgangspunkt i det året de aktuelle låtene ble utgitt på plate. Vi har altså ikke sjekket nøyaktig når Bjørn Eidsvåg komponerte «Eg ser», men registrert verket på året 1983, siden det var da det første gang ble utgitt. Filmusikk er registrert komponert det året filmen kom ut, selv om dette i noen tilfeller kanskje er et år eller to feil. Spillmusikk er forsøksvis registrert komponert det året hvor spillet ble utgitt.

På grunn av ensemblenes velvillige innstilling til å gi oss informasjonen som har manglet i første innhenting, mener vi at oversikten skal være uten større hull.

Bergen, 21.08.19 – Ørjan Matre

HVA SPILLER DE EGENTLIG?

Denne undersøkelsen tar utgangspunkt i en komplett gjennomgang av programmene i alle de statsfinansierte orkestrene i Norge samt et utvalg mindre ensembler i årene 2015 til 2019, og den følgende analysen av datamaterialet fokuserer på fire hovedområder:

1. Hvor mye ny og gammel musikk spilles det?
2. Hvor mye musikk bestiller orkestrene og ensemblene i undersøkelsen?
3. Hvordan står det til med kjønnsbalansen?
4. Hvor kommer komponistene som har skrevet musikken fra?

HOVEDFUNN

Dersom man ser alle ensembler, alle sesonger og alt repertoar under ett, gir de fire spørsmålene noen overordnede svar:

- 19 % av musikken som spilles er skrevet innenfor de siste 30 årene, mens de resterende 81 % er eldre musikk.
- Av all musikk som ble fremført gjennom sesongene er 2 % av musikken fremført for første gang.
- 95 % av all musikk som ble fremført er laget av menn.
- 14 % av musikken som ble fremført er norsk, 86 % er utenlandsk musikk hvordan 6 % fra andre land i Norden.

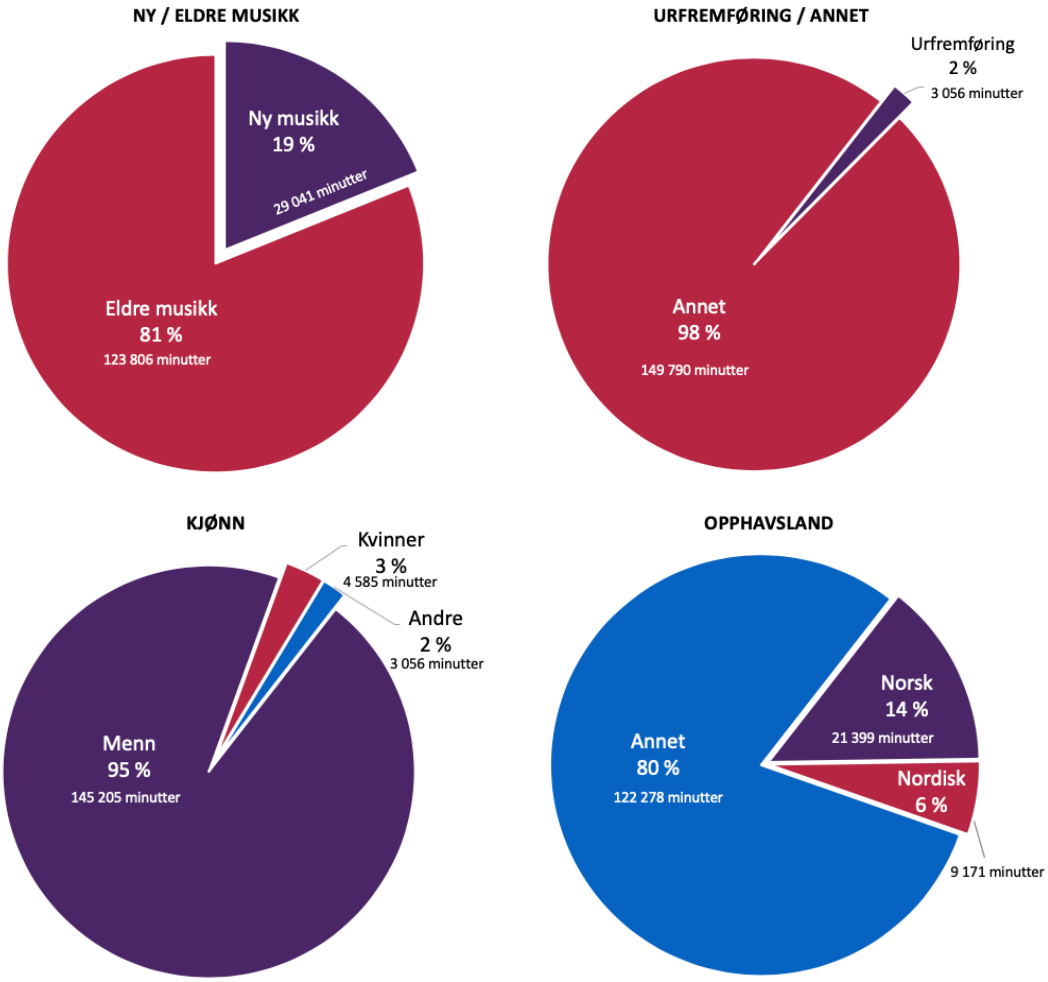

HOVEDFUNN I KATEGORIEN NY OG ELDRE MUSIKK

Det er stor forskjell mellom orkestrene og de mindre ensemblene når det gjelder hvor mye ny musikk (her forstått som musikk skrevet de siste 30 år) de velger å programmere. I orkestrene er 14 % av musikken som fremføres ny musikk, mens de mindre ensemblene fremfører 42 % ny musikk.

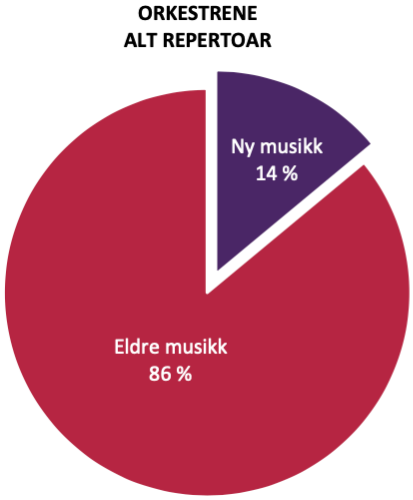

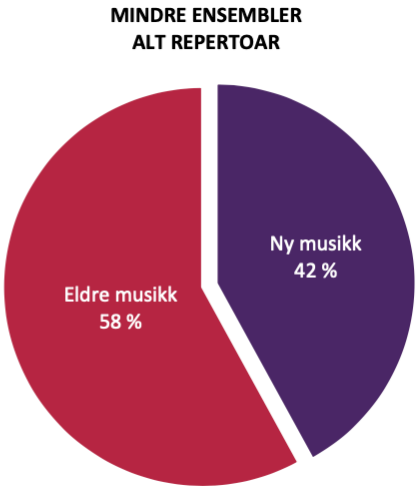

Ved å skille ut verk som er laget originalt for besetningen, kan man se at en god del av musikken som i oversikten ovenfor er definert som nytt repertoar er arrangementer av originalverk og tradisjonsmusikk. Arrangementer kan være av for eksempel julesanger eller populærmusikk gjort i forbindelse med konserter med artister, eller konsertoppsetning av spillmusikk og filmmusikk.

Dette kan være av betydning å vurdere for å forstå det skapende musikkfeltets utvikling. Når vi kun ser på originalverk, spiller orkestrene 11 %, mens mindre ensembler spiller 36 % ny musikk.

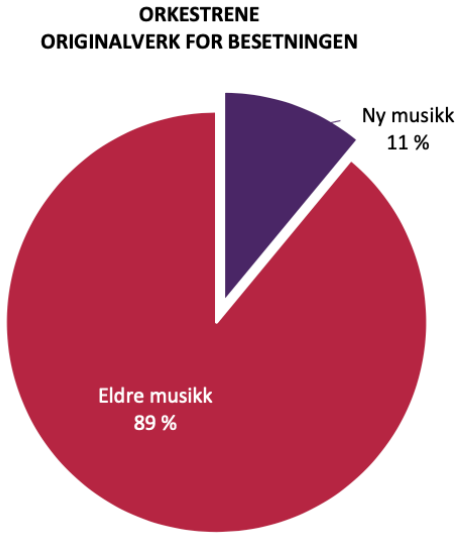

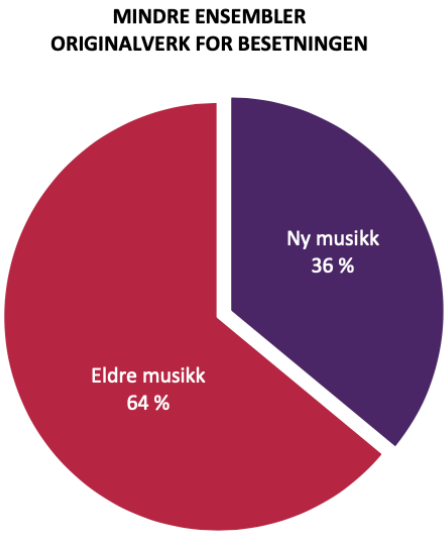

Andelen ny musikk har økt i orkestrene i perioden, både når man ser på både originalverk og på alt repertoar under ett. I de mindre ensemblene svinger andelen mer. Vår tolkning er at dette skyldes at statistikken over mindre ensembler inneholder få aktører, at de spiller færre konserter, og at undersøkelsen dekker en begrenset tidsperiode. Dermed kan enkeltfremføringer gjøre store utslag i oversikten for mindre ensembler.

Prosentandel ny musikk - alt repertoar - utvikling 2015-2019:

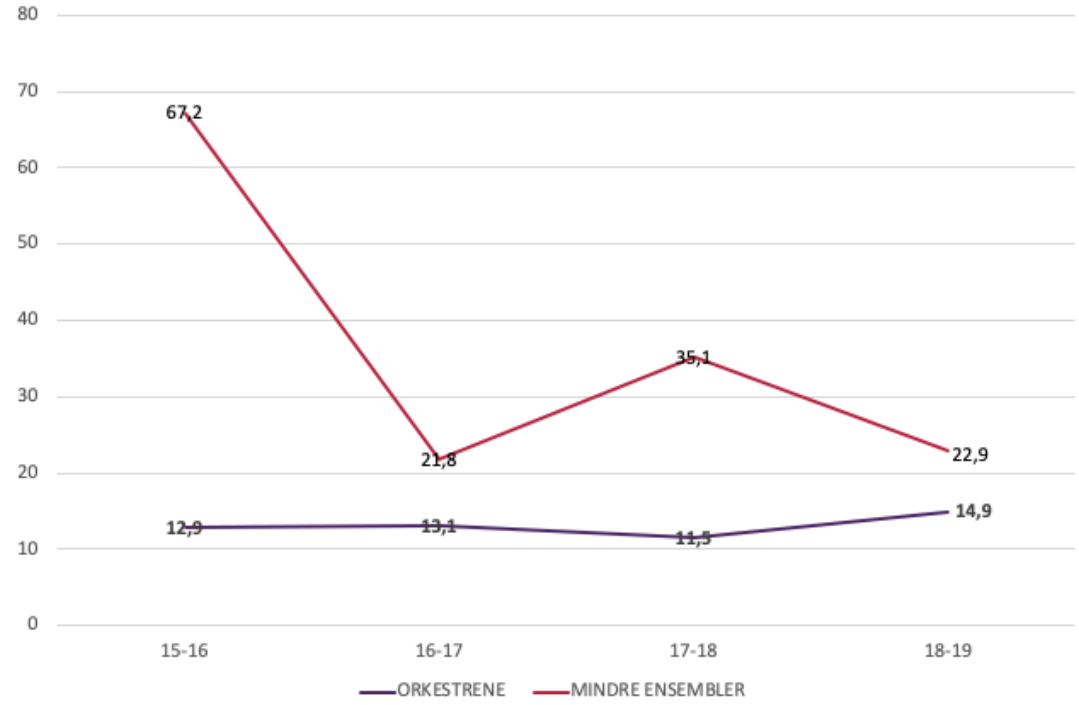

Prosentandel ny musikk - originalverk - utvikling 2015-2019:

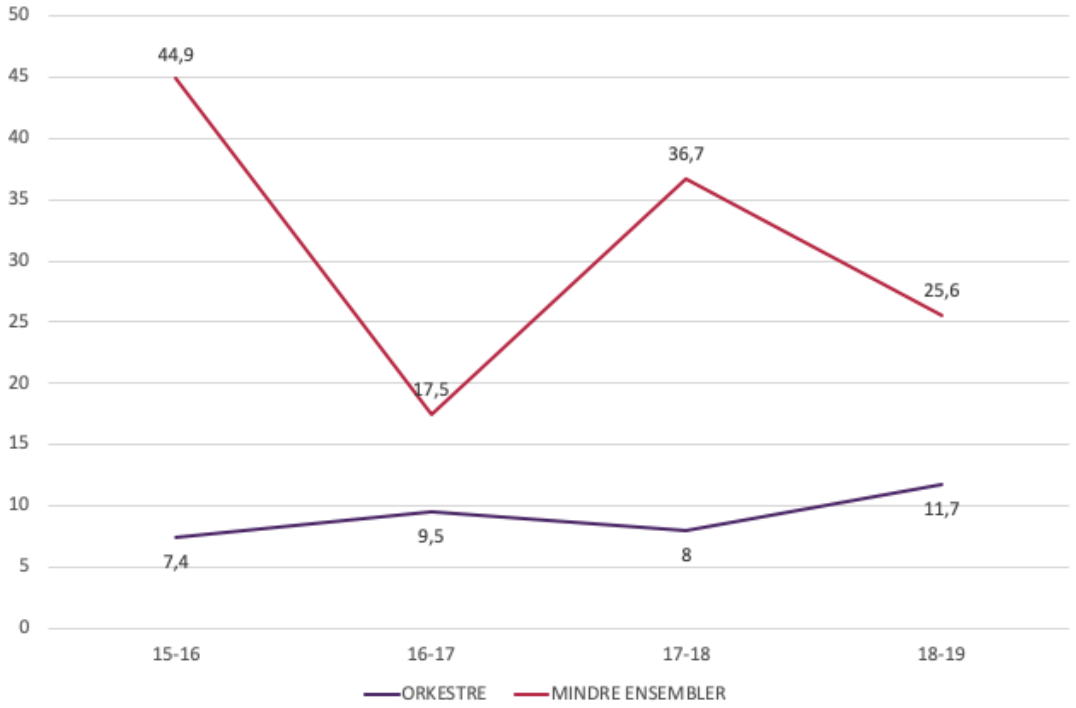

HOVEDFUNN I KATEGORIEN URFREMFØRINGER

To prosent av all musikk som fremføres er urfremføringer:

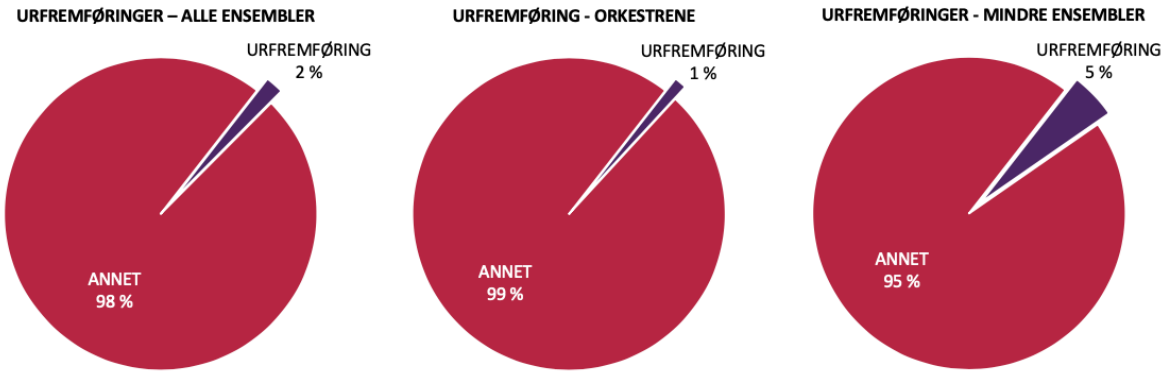

Andelen urfremføringer er nesten fem ganger høyere i de mindre ensemblene enn i orkestrene.

Antallet urfremføringer, og antallet minutter urfremført musikk, er i denne undersøkelsen av et så begrenset omfang at enkeltfremføringer kan gi store utslag. To prosent av totalen er i seg selv et lite tall, og oversikten over urfremføringer er derfor i sin helhet sårbar for svingninger:

Institusjon	Urfremføring	*(kvinner)*	*(norsk)*	*(norske kvinner)*
Alle institusjoner	*2847*	*318*	*2402*	*220*
(fordeling)	*1,9%*	*0,2%*	*1,6%*	*0,1%*
BFO	204	13	168	0
KORK	234	24	210	24
KSO	54	0	54	0
NOSO	277	33	254	33
OFO	451	33	407	28
SSO	196	2	196	2
TSO	214	8	172	8
Symfoniorkestre	*1630*	*113*	*1461*	*95*
(fordeling)	*1,3%*	*0,1%*	*1,1%*	*0,1%*
BIT20	255	36	157	9
Cikada ensemble	272	75	197	25
DNK	31	16	16	16
Ensemble Ernst	191	35	191	35
Oslo sinfonietta	254	40	239	40
Det norske solistkor	214	3	141	0
Andre ensembler	*1217*	*205*	*941*	*125*
(fordeling)	*4,8%*	*0,8%*	*3,7%*	*0,5%*

HOVEDFUNN KJØNN

Kun 3 % av musikken som fremføres er skrevet av kvinner. Dette tallet er svært lavt, sammenliknet med antall kvinnelige komponister i Norge. I Norsk Komponistforening består medlemsmassen av 19% kvinner og i TONO er den 20 %.

Igjen finner vi stor forskjell mellom prioriteringer i orkestrene og i de mindre ensemblene. I orkestrene er kun 2 % av musikken som fremføres skrevet av kvinner. I de mindre ensemblene er tallet 8 %. Statistikken viser i alle tilfelle at det totalt sett ikke fremføres en representativ andel musikk skrivet av kvinner.

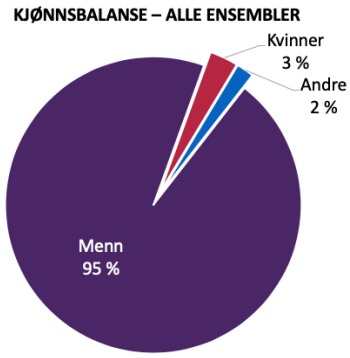

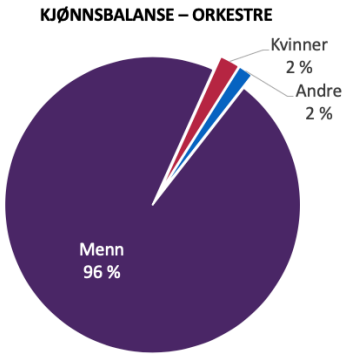

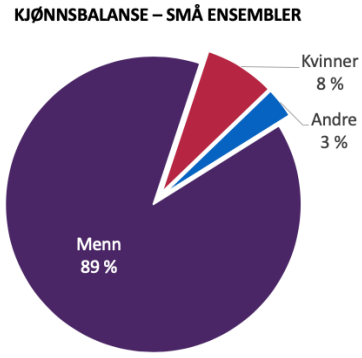

Hvis man bare ser på musikk i kategorien ny musikk (skrevet siste 30 år) er andelen kvinnelige komponister betydelig høyere.

Orkestrene ligger igjen noe lavere enn de mindre ensemblene, på 13 % mot 17 %.

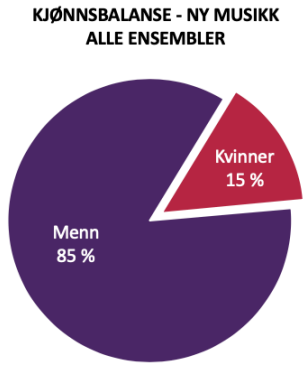

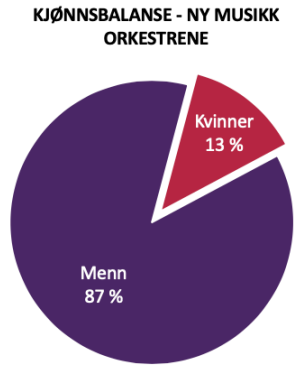

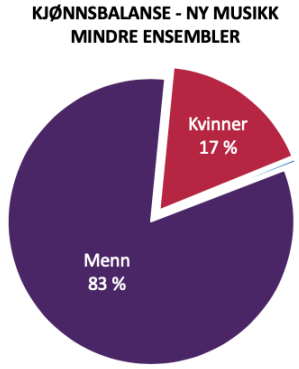

En lignende tendens kan sees for urfremføringer, selv om datamaterialet her er begrenset.

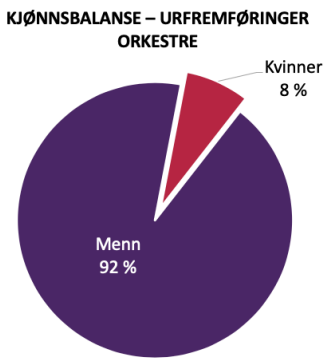

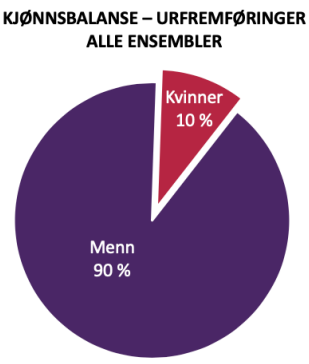

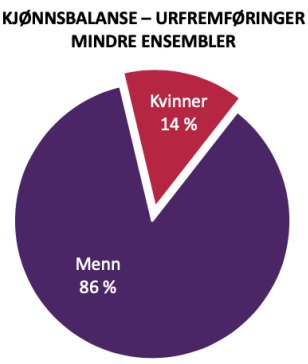

Dersom man ser på utviklingen i kategorien urfremføringer i undersøkelsesperioden, er den positiv. Totalen nærmer seg statistisk representativitet hva gjelder kvinneandel i kategorien urfremføringer. Det er de mindre ensemblene som driver denne utviklingen sterkest.

Kjønnsbalanse - utvikling 2015-2019 - alle ensembler:

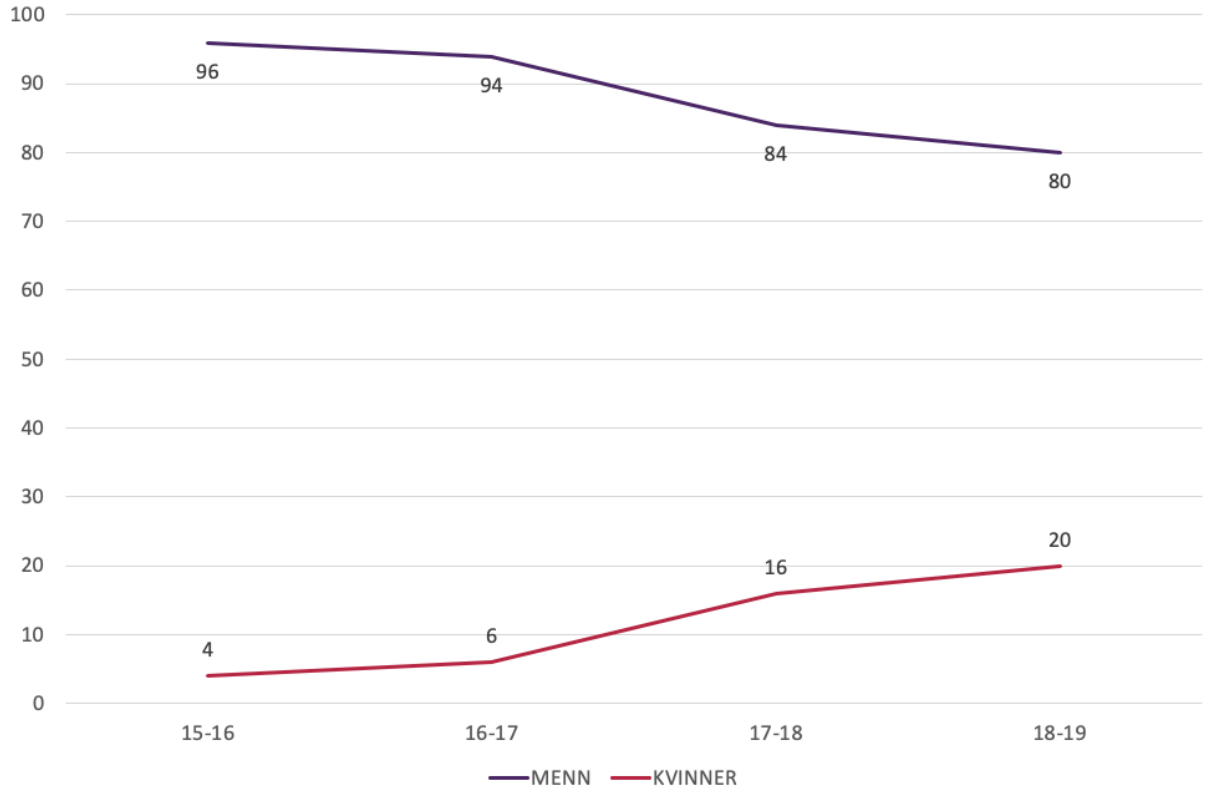

Kjønnsbalanse - utvikling 2015-2019:

ORKESTRE

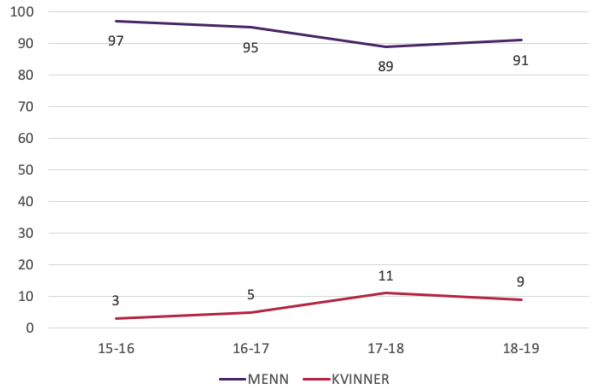

MINDRE ENSEMBLER

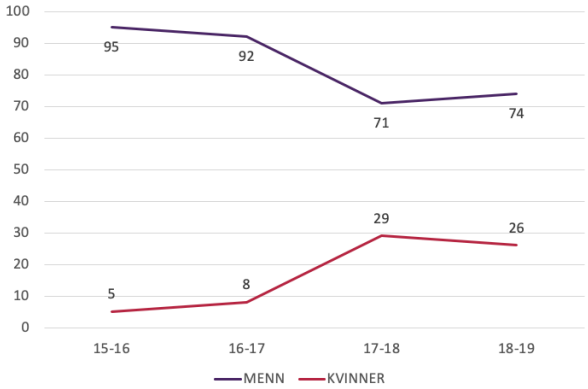

HOVEDFUNN I KATEGORIEN NORSKANDEL BASERT PÅ ANTALL MINUTTER

Andelen norsk musikk i denne undersøkelsen er på 14,2 % når man ser alle ensembler, sesonger og repertoar under ett. Repertoaret strekker seg fra originalverk for orkester, til viser og popmusikk, filmmusikk og annet. I gjennomsnitt for alle sesonger ligger andelen norsk musikk i symfoniorkestrene på 13,2 %. I de mindre ensemblene ligger den på 18,9 %.

OPPHAVSLAND:

ALLE ENSEMBLER:

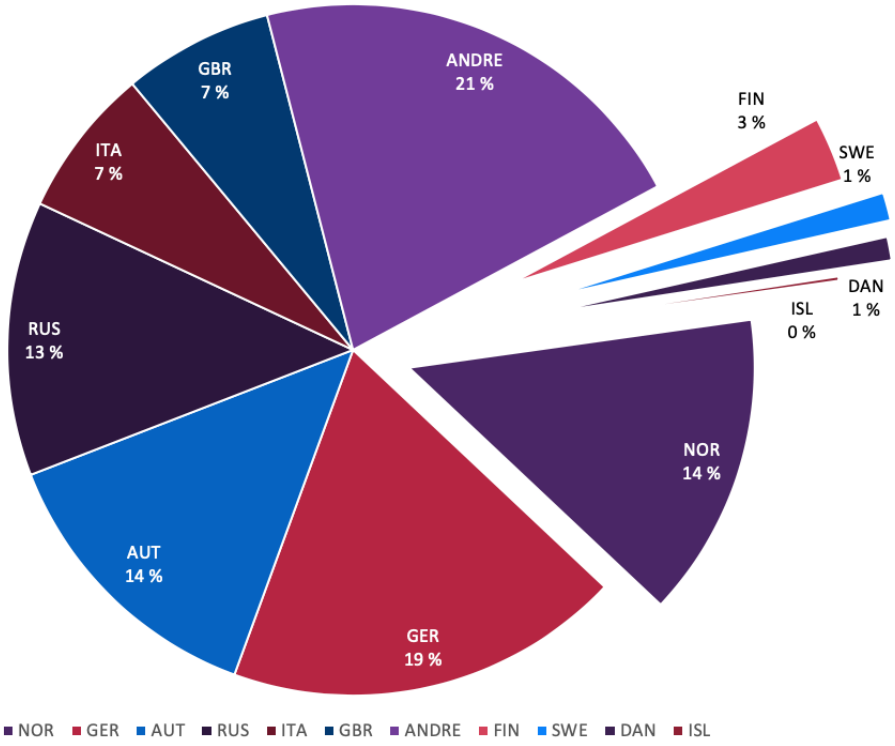

ORKESTRE:

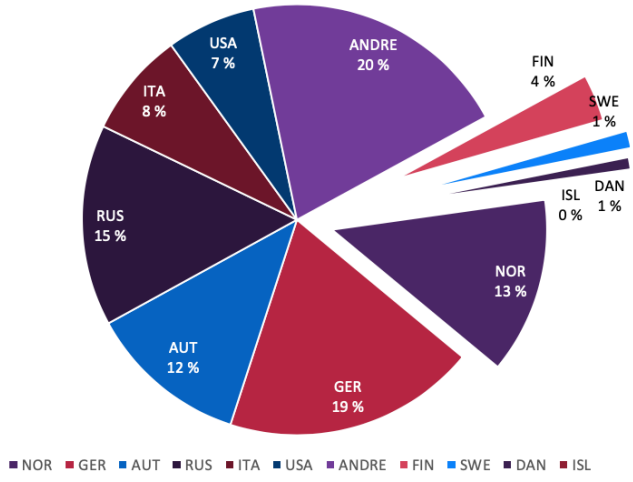

MINDRE ENSEMBLER[3]:

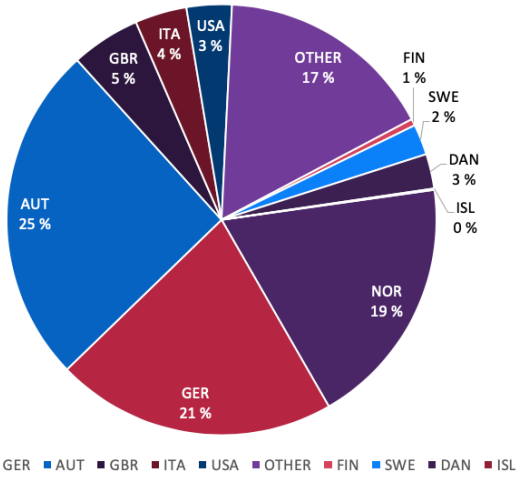

[3] Dette diagrammet er basert på originalverk for besetningen. Dette er valgt fordi statistikkgrunnlaget for små ensembler lett forskyves av enkeltarrangementer.

Andelen norsk musikk er betydelig høyere når man ser på ny musikk og bestillingsverk:

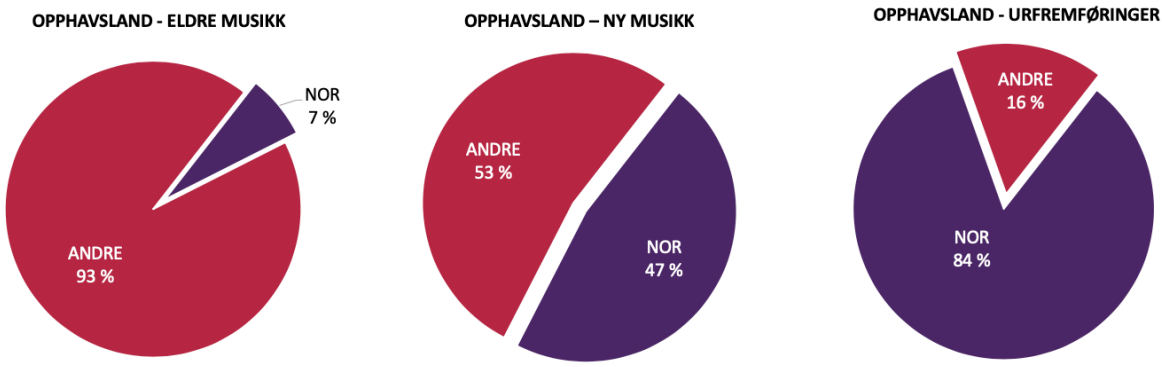

Andelen norsk musikk har i perioden 2015-2019 økt fra 13 % til 17 % i gjennomsnitt pr sesong for alle ensembler som er inkludert i undersøkelsen. Orkestrene har en mindre økning, fra 13 % til 15 %, enn de mindre ensemblene, som har hatt en økning fra 13 % til 26 %.

Norskandel - utvikling 2015-2019 - alle ensembler, alt repertoar:

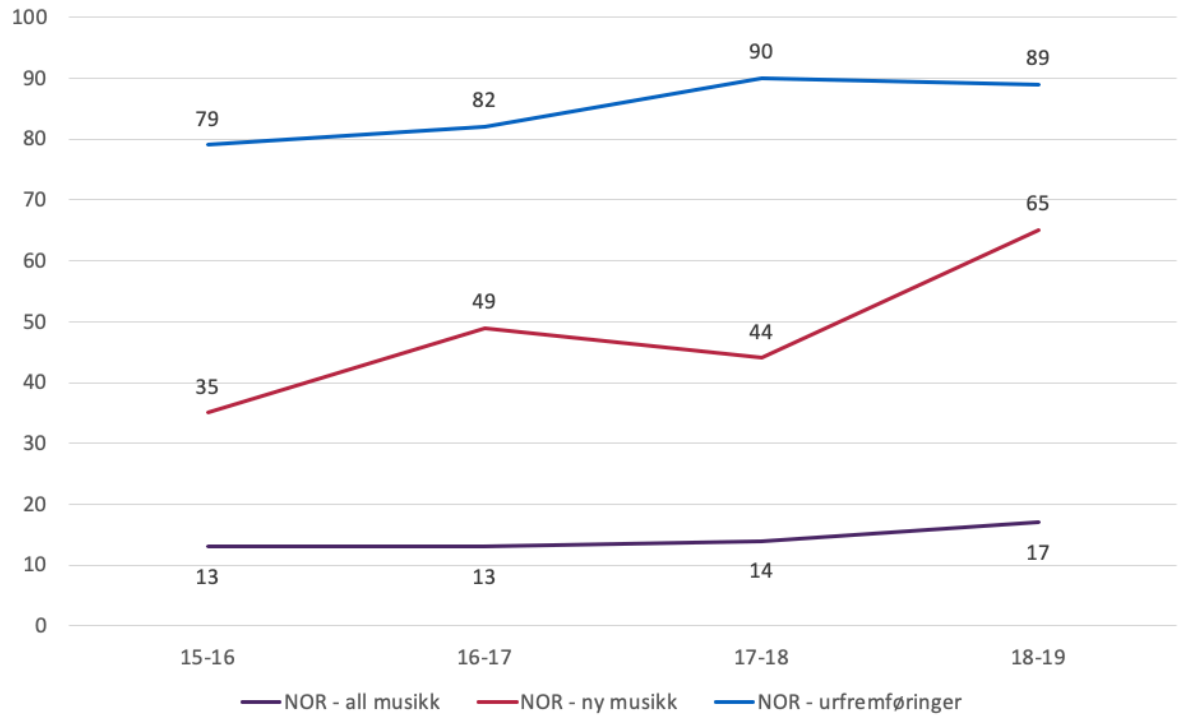

Norskandel - utvikling 2015-2019 - ulike segmenter og ulike ensembletyper

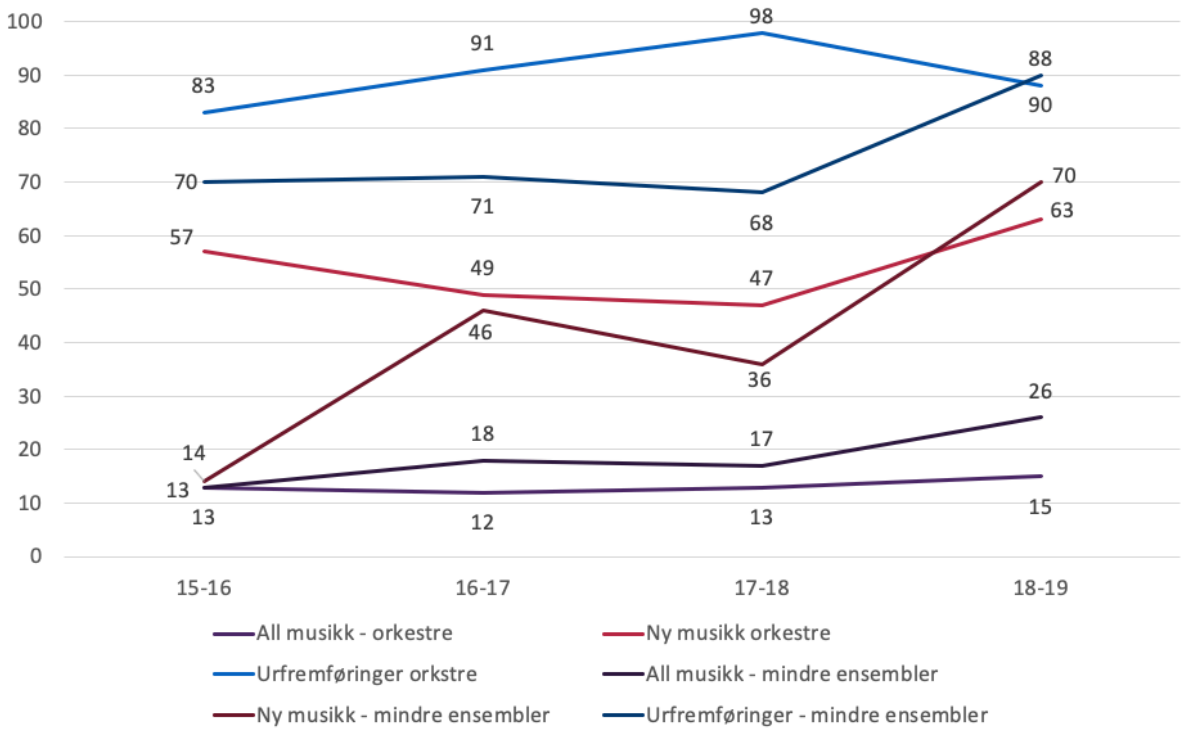

To orkestre drar opp prosentandelen for norsk musikk. I Kringkastingsorkestret og i Arktisk Filharmoni ligger andelen norsk musikk på henholdsvis 22,5 % og 18 % i gjennomsnitt av alle sesonger. Dette betyr følgelig også at andre orkestre ligger betydelig lavere enn gjennomsnittet. De ligger også lavere enn gjennomsnittet i undersøkelsen fra 2011, hvor andelen norsk musikk lå på 9,72 %. Laveste målte andel norsk musikk i et orkester på et år finner vi hos Oslo-Filharmonien, med 4,8 %, tilsvarende 280 minutter i 2018. Høyest målte andel norsk musikk i et orkester på et år finner vi hos Kringkastingsorkestret med 25,3 %, tilsvarende 784 minutter, i 2015. Sistnevnte prosenttall er fortsatt lavere enn gjennomsnittet for øvrige mindre ensembler i sesongen 2018/2019, deres andel er målt til 26 %. Høyest målte norskandel i de mindre ensemblene er Ensemble Ernst med 80,6% norsk musikk i en sesong.

Andel norsk musikk i hvert ensemble:

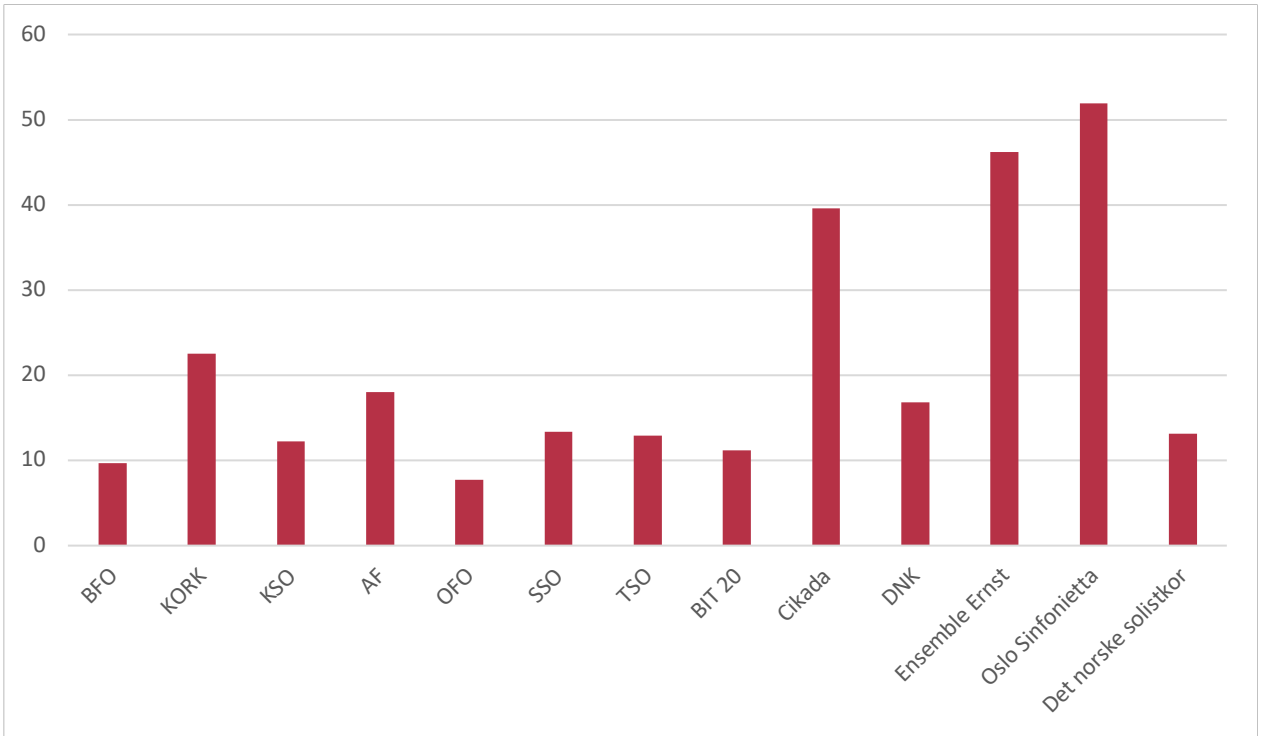

Sammenstilling høyest og lavest målte norskandel for orkester/ensemble i undersøkelsen, samt total norskandel fra undersøkelsen i 2011:

